

ban, egyik a másik rovására túlteng. A 20., 25., 32., 34. és 45. eset tanúsága szerint a szerző kellőképpen méltányolja ugyan a sportot és a testi kultúrát általában, ám a jelzett szélsőséges eseteknek tárgyalása az önneveléssel kapcsolatban csak üdvös lenne és előmozdítaná a két rendbeli kultúra kívánatos egyensúlyát.

Külön kell megemlékeznünk a szerzőnek két olyan eredeti újításáról, amelyekkel pedagógiai munkákban vajmi ritkán találkozunk. Az Előszót egy tanítómese pótolja, amely a szabályok maradandó értékét szemlélteti; a végző helyét pedig egy a szerző és egy képzelt olvasó között lefolytatott, részben kritikai párbeszéd foglalja el.

A Schneider hivatott vezetésével elemezett »eset«-ek alapján mélyen betekinthetünk az önnevelés fogalmának szövevényes tartalmába. Ha ezután egybevetjük és mérlegeljük gondolatbeli és érzelmi tényezőit, arra az eredményre jutunk, hogy az önnevelés az emberképzésnek egyik legsúlyosabb és legnehezebben megoldható kérdése; hogy hívei talán túlsokat remélnek tőle a külső nevelés tehetetlenségével szemben (pl. *Gedankenbeherrschung!*). Ám itt is nagy úr választja el a szót a tettől, a *mi*-nél fontosabb, döntő a *hogyan*. Voltak és vannak erkölccsel és felelősségérzéssel telített emberek, akik anélkül hogy önnevelésről hallottak volna, azt életük egész folyamán mintegy ösztönösen és sikerrel művelték. A magyar ember észjárását dicséri ez a mondat: Segíts magadon és Isten is megsegít. kf.

Arthur Hoffmann: Die erziehungswissenschaftliche Forschung i. J. 1939.

(Pädagogische Gesamtbibliographie. Heft 34.) Erfurt, 1940, 8-r., 112 l.

Köztudomású, hogy a német könyvészet mind rendszeresség, mind pedig frissesség szempontjából mintaszerűen van megszerelve. Ennek a példás szervezetnek egyik alapos terméke a fenti, az erfurti »Akademie gemeinnütziger Wissenschaften« kiadásában megjelent testes füzet. Egybegyűjti az 1939. évben Németországban és Svájcban megjelent, a nevelés ügyével foglalkozó irodalmi termékek — könyvek, füzetek és folyóirat-cikkek — legszükségesebb adatait: a szerző nevét, a mű pontos címét, a megjelenés helyét (a kiadót vagy folyóiratot), a lapszámot és az önálló kiadványoknál az árat is közli.

Az összeállítás igen áttekinthetően van elrendezve. Fejezetei: A) Általános művek (összefoglalások, kézikönyvek, könyvészet), B) Neveléstörténet, C) Neveléstan, D) Pedagógiai embertan, E) Pedagógiai községtan, F) Tanítástan, G) A köznevelés szervezete, H) Az ifjúság vezetése és segítése, I) A külföld nevelésügye. E csoportokon belül a keresést megkönnyíti az illető tudományág anyagának további részletezése; így pl. a »Neveléstan« című fejezet a következő alcímekre oszlik: I. A nevelés alapelvei. II. A neveléstan részletkérdései: 1. A nevelés és művelődés célja; 2. Nemzetpolitikai nevelés; 3. Szülői ház, Hitlerjugend, iskola; 4. Hivatásnevelés; 5. Honvédelmi nevelés; 6. A nevelés eszközei; 7. Leánynevelés; 8. Vallásos nevelés; 9. Felnőttek nevelése. Egy külön függelék az ú. n. »egyetemi írások«: rektori és dékáni beszédek, magántanári és doktori értekezések adatait közli, még pedig nemcsak a bölcsészettudományoké, hanem

— ha nevelésügyi vonatkozásuk van — a hittudományi, jogi és orvoskariakét is.

A hatalmas anyagban való eligazodást a szerkesztő azzal igyekszik megkönnyíteni, hogy a rendszeres tartalomjegyzéken kívül a feldolgozott anyagsoportok címszavainak betűrendes összeállítását, az egyetemi iratoknál pedig a szerzők névsorát is közli. A könyvalakban megjelent kiadványokat feltűnően — egy, a cím elé tett kis fekete karikával — jelöli meg. Minden könyv és cikk a rendszernek valamennyi számbajöhető helyén előkerül, ez a többszöri előfordulás és a rokon szakokra való folytonos utalás nagyban növeli a könyv használhatóságát.

Az összeállítás pontosságát és teljességét központilag irányított kutató- és gyűjtőszervek állandó munkája biztosította; így készült el e megbízható segédkönyv, amely a tudománynak és a gyakorlatnak egyaránt kíván és képes szolgálni. Mivel a sokrétű anyag nincs pontosan előre megállapított keretek közé szorítva, váza nem merev, hanem alkalmazkodik az irodalmi termelés valóságához, azért ebből a kötetből az előbbi évfolyamok egyes fejezetei elmaradtak, újak kerültek bele és vették át a vezetést. Ezáltal a szakkönyvészet a német neveléstudomány fejlődését, változásait is híven tükrözi és a gyakorlati hasznon kívül neveléstörténeti jelentőséget is nyer.

Székelly Károly.

Internationale Zeitschrift für Erziehung. 1939. 5/6. szám.

Ennek a kettősszámnak egységes tárgya az *iskolai zenei nevelés*. A 11 idevágó cikk közül 5 Németországgal, 6 egyéb európai és amerikai államokkal foglalkozik. Az előbbinek túlsúlyát a szerkesztő azzal a hatalmas szervező munkával okolja meg, amelyet a nemzetiszocialista mozgalom a zenei nevelés érdekében kifejtett. Ennek egy bevezető cikk keretében való ismertetése után az új német »műzsai gimnáziumok«-ról kapunk képet, egy újszerű intézményről, amely már az iskolában gondoskodik a zenei utánpótlásról. Két közlemény foglalkozik a német magánzenetanárok törvényileg szabályozott munkakörével, amely őket zenei népművelőkké avatja; továbbá a Hitler-ifjúság zenei vezetőjének tollából a »*Musikschule für Jugend und Volk*« c. intézménnyel. A berlini állami zenenevelő főiskola szervezete és tevékenysége a nemzetiszocialista zenei nevelés tág keretét és sokrétűségét szemlélteti. A többi országokról a következő ismertetések számolnak be. *Olaszországban* az iskolai és ifjúsági zene útjai cél és módszer tekintetében rokonságot tartanak a németekkel, jóllehet mind a két ország saját nemzetpszichológiai és történeti útjain halad. *Svédországban* fiatal, de máris elevenen lüktető zenei mozgalom folyik. Az *írországi* magas szintű és szenvedéllyel üzött iskolai zenei életet is »a szabadságharcnak abba a szolgálatába állítják, amelyet az idegen angol elárasztással szemben folytatniuk«. A *Svájc*ről szóló ismertetés hangoztatja a háború után bekövetkezett német reformokkal való feltűnő hasonlatosságot. Az *északamerikai Egyesült-Államokat* egy-egy angol és német közlemény képviseli: az egyik inkább az iskolai zene történeti fejlődésével foglalkozik, a másik az »*Education*« c. folyóirat cikksorozata alapján szóvá teszi az amerikai zenei nevelés valamennyi